

363908

1. Drey Antwort auf 1. Flarrey
Polyplicerey.
2. Flarrey 1. Matth. Plycerii / Spruch
von Finck und in rindig Litter
Evangelien und gar ich
Galli. Nicolai
antwort auf den Buchst. d. d. d.
yordige in Weissen, Magdeburg.
1549
flaccij. M. 1549
universitet zu Wittenberg, 1549
3. Antwort auf ein
yfarren, 1549.
4. Verlobung des Oeser.
alt. d. d. Magdeburg
1559.

362301

364390

362296

360018

366618

2074

THEMA DE PRAU

VATIONVM AVGVSTANAE

CONFESSIONIS, ET CON

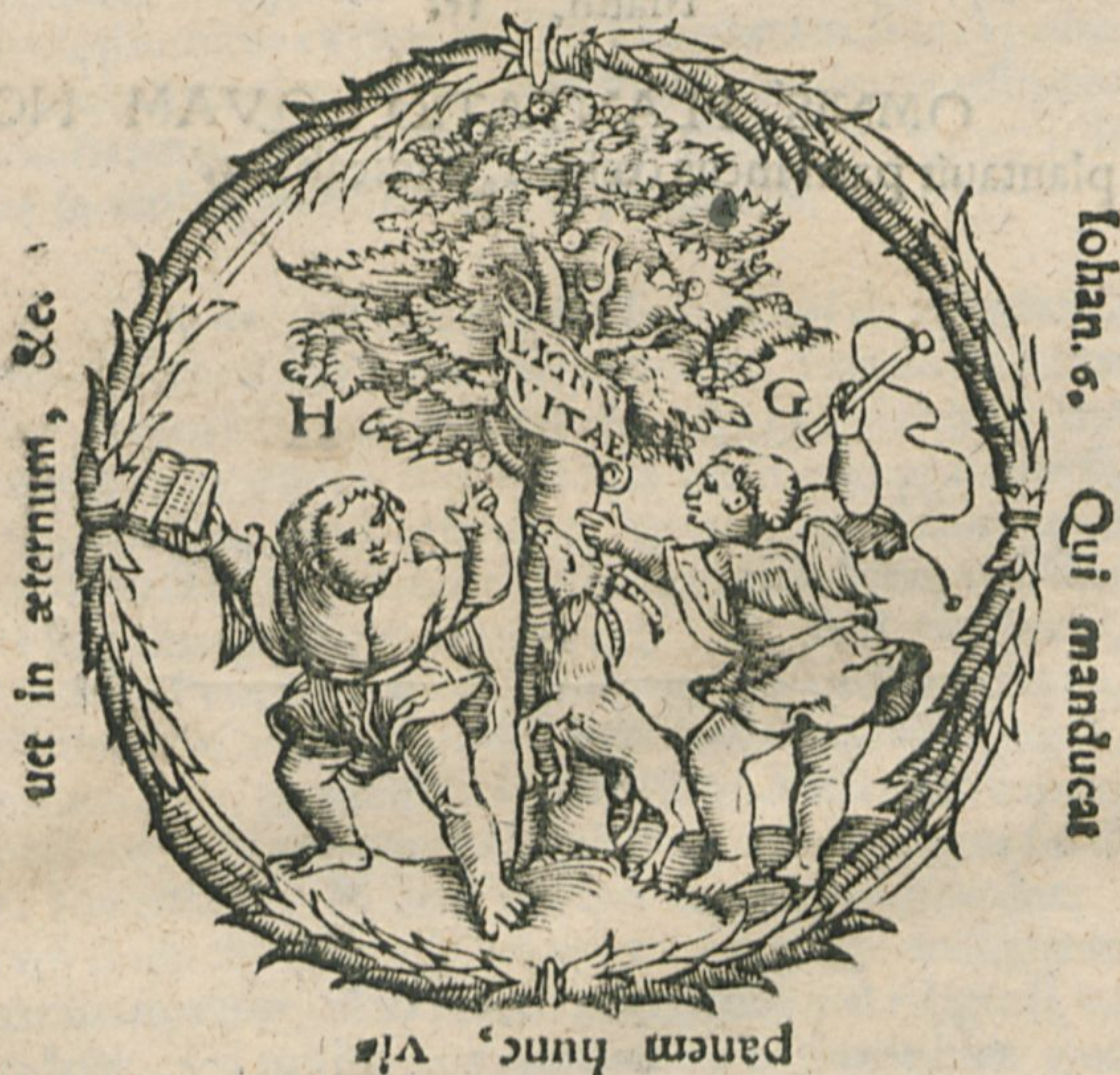
certationum Nic. Galli, pro seruanda veris

tate eius Confessionis, aduersus des

prauationes.

Ela. 54.

Omne vas quod fictum est contra te, non diris
getur, & omnem linguam resistentem tibi, iudicio
iudicabis: Hæc est hæreditas seruorum Domini.

RATISPONAE EXCVDEBAT

Henricus Geisler, Anno 1. 5. 60.

THEMA DE PRA

WALDHYM A. V. G. V. T. A. N. A. E.

CONFESSIO, ET CON

stitutio in die G. V. T. A. N. A. E.

in die G. V. T. A. N. A. E.

153

Matth. 153

OMNIS PLANTATIO, QVAM NON
plantavit pater meus caelestis, eradicabitur.

RESPONSE EXCVDEBAT

153

PRAEFATIO.

TOties iam repeto, & ex proposito repeto depra-
uationes hasce & antitheses, si quo modo attentio-
nem hanc facere in ecclesia possim, Augustanae
confessioni alienas affingi interpretationes, diuersas &
contrarias, calido huius temporis primariorum quo-
rundam eius Professorum consilio, & inclinatione fatali
post mortem Lutheri. Quem authorem Augustanae
huius confessionis nomino, non quod fides nostra aut
professio humana nitatur autoritate, sed quod eam qua
habemus iam doctrinae & ecclesiae Christi instauratione,
ex fontib. Prophetarum & Apostolorum, per ipsum
ad haec diuinitus excitatum siue Prophetam, siue Apосто-
lum Germaniae Lutherum, communi hominum testimo-
nio habeamus, & quod ipsi interpreti plus quam alij, ac tibi
pene in ambiguis fidendum sit propterea,

Iam ita homines partim sunt securi de religione,
partim fascinati siue donis, siue meritis, siue autoritate
(quae damus libenter, quanta debemus) ipsorum sum-
morum Augustanae confessionis nostrae deprauatorum,
vt alij quidem nihil attendant, quin aures obturent ad
commonefactiones omnes velut incantantium, vt Psal-
mus loquitur, nec velint audire: Alij audientes,
secundum Prophetam & Christum, non audiant tamen,
videntes non videant, nihil veri habentes nisi quod a
deprauatorib. proficiscitur, commonefactiones omnes
in malam tantum partem rapientes, immemores sui &
dicti Prophetae: Maledictus qui confidit in homine:
Tertij quibus audientes & videntes, hoc est, intelligentes
deprauationum, adeo tamen impie sunt vel religiosi, vel
modesti, vel timidi, vt veritati ne testimonium quis-
dem ferre pro vocatione velint, nedum auxilium:
Sicque perit iusto Dei iudicio non armis hostium,

Añ non

non inuidiis hæreticorum argumentis, vera a nobis religio & ecclesia, sed nostrorum inter nosmetipsos perfidia, infidelitate, incuria.

At nos qui gratia Dei, deprauatorum perfidiam intelligimus, Deo plus quàm hominibus, nos debere satagimus, nostram etiam ipsorum salutem, quantum ex hominibus est, dudum iam negligimus, pro veritate & ecclesia, non desinemus adhuc, eadem Dei gratia, quantum & quod diu dederit, subinde repetere easdem commonefactiones nostras, & inculcare usque ad fastidium, ad tres potissimum hominum ordines, necessario in hac actione nobis propositos: Primum quidem ad ipsos deprauatores Augustanæ Confessionis, si redire nobiscum ad primam & germanam eius sententiam, & suam ipsorum consensionem primam, secundum Lutheri interpretationem velint, aut possint, quod nos quaerimus vnice, et obnixè rogamus.

Secundo repetemus & inculcabitur has nostras commonefactiones, ad vniuersam nostrorum ecclesiam, qui Augustanæ Confessionis nomine censerì volunt, ne stulti aut animis ociosi, sinant sibi istorum præstigij, alienam substituere sententiã, priori contrariam, & inane tandem nomẽ relinquere Augustanæ Confessionis, vt Papistæ substituerunt alienam & contrariam sententiam Catholicæ & Apostolicæ doctrinæ, de qua gloriantur, & inanetantum nomen adhuc sonant.

Tertio repetemus & inculcabitur nostras has commonefactiones ad Papistas quoque, ne ipsum bonum nostrum, in qui hostes sunt, blasphemant tamen, aut possint blasphemare, ob aliquorum incõstantiam, leuitatem & apostasiam: Infirmi ne auersentur propterea, sed sciant vtrique etiam Augustanam Confessionem, quæ vera est, ab adulterina discernere, hoc est, corruptelas & falsas interpretari.

interpretationes separare, a vera authoris Lutheri interpretatione

Atq; hæc mihi fuit hætenus summa omnium scripturã, tum actionum cum paucis quibusdam alijs, in hoc argumento concertationum publicarum, propter quas & male audimus apud multos, & odia sustinemus non hostium tantum, sed & fratrum, uti esse debebãt, quod veritatẽ Augustanæ Confessionis secundum authoris Lutheri interpretationem, cupimus seruatam ab istis quoruncunq; corruptelis & falsis interpretationib;. Vnde & iudicium fieri de nobis cupimus, & suæ quemq; salutis rationem habere, ut recta ingrediatur secundum veritatem Augustanæ Confessionis.

Erit etiam in posterum hæc nobis summa harum scripturã & actionũ, quod & monstrabimus corruptelas falsasq; interpretationes Augustanæ Confessionis, & eas euincemus porro, reddituri etiam de his rationem in omni legitimo iudicio ecclesiæ, & si ita fuerit opus, sanguine nostro, per gratiam Christi, hoc obsignabimus, nõ recto pede incedi amplius secundum veritatem Euangelij & Augustanæ Confessionis;

Nec potest in his cuiq; parci reo deprauationũ, aut quidq; anteferrí veritati doctrinæ, in qua est sita gloria Dei, & salus Ecclesiæ. Nihil potest etiam ad deprehendas falsationes fieri melius, q̃ ut articuli constuantur & momenta disputationum, diuersæ sententiæ iuxta se ponantur.

Repeto nunc igitur ego, & repetam breues has sententiarum oppositiones, & quod prius dixi, vsq; ad fastidium inculcabo, ut sciat tandem ecclesia, reijci in his summis articulis Lutheri interpretationem, eamq; reijciendo ipsam reijci Augustanã Confessionem, vel nouam gigni.

A iij

I. Articulus

I. ARTICVLVS DE LIBERO
Arbitrio.

Augustana Confessio secundum authoris
Lutheri interpretationem.

Ve meritum salutis, ita applicatio, quæ fit per fidem,
soli gratiæ Dei est in Christo Iesu, per verbum, Sa-
cramenta et Spiritum S., non facultatis, non arbitrij hu-
mani.

DEPRAVATIO ET AN-
tithesis.

PHILIPPVS: Meritū quidem soli gratiæ in Christo
est: Sed applicatio per fidem, & gratiæ, & facultatis,
& arbitrij simul humani est.

II. ARTICVLVS DE IVSTIFICATIONE.

Iustitia, qua ex peccatore fit iustus, & est iam coram
Deo, est gratuita peccatorum remissio, & imputatio to-
tius obedientiæ Christi, Dei & hominis, imputatæ
per fidem: Vel est Christus secundum vtramq; naturam,
diuinam & humanam.

DEPRAVATIO ET ANTITHESIS.

OSIANDER. Obedientia Christi est quidem meritū
remissionis peccatorum & iustitiæ: Ipsa vero iusti-
tia est tota Christi diuinitas inhabitans per fidem:
Vel est Christus tantum secundum diuinam naturam,

STANCARVS. Christus est iustitia nostra tantū
secundum humanam naturam, humanæ eius naturæ o-
bedientia nobis imputata.

INTERIM. Christus est iustitia nostra ses-
cundum vtramq; naturam, diuinam & humanam, ita vt
obedientia

obedientia nostra, quæ per ipsum est, cum ipsius obedientia sit coniuncta, & id quod deest nostræ obedientiæ, reputetur pro perfecta, propter ipsius obedientiam, peccatum non imputetur.

III. ARTICVLVS DE BONIS OPERIBVS.

Augustana confessio secundum authoris
Lutheri interpretationem;

BONA opera sunt fructus fidei, iustitiæ & salutis in Christo, necessaria ad testandam fidem, iustitiam & salutem; Et ipsa sunt necessaria obedientia erga Deum. Non sunt autem necessaria ad fidem, iustitiam & salutem, nec pars, nec causa sunt fidei, iustitiæ & salutis: Aut fidem, iustitiam, & salutem ipsa retinent, fouent, seruant. Vt boni fructus bonæ arboris necessarij sunt, ad testandam naturam bonæ arboris, ipsi ad arborem necessarij non sunt, nec pars, nec causa arboris sunt, non arborem ipsi fouent, aut seruant, sed arbor vt profert, ita retinet, fouet, seruat ipsa fructus.

DEPRAVATIO ET ANTITHESIS.

INTERIM. Bona opera ad salutem necessaria sunt, & causa, & meritum salutis sunt, non per se quidem, sed per Christum.

MAIOR. Etsi nec causa, nec meritum salutis sunt bona opera, eius tamen pars quædam sunt, fidem etiam, iustitiam & salutem retinent, atq; ita ad salutem necessaria sunt; Adeo vt non sit possibile saluari quenq; sine bonis operibus, nec vnq; quisq; saluatus sit sine bonis operibus.

III. ARTICTLVS DE LEGE ET EVANGELIO ad salutarem pœnitentiam.

Augustana Confessio secundum authoris Lutheri
interpretationem,

Ut duo sunt diuersa doctrinae genera, lex & euangelium, & duae partes salutaris poenitentiae, contritio & fides, duo etiam motus in corde, terror & consolatio: Ita utraq; doctrina necessaria est ad salutarem poenitentiam, & suam quaelibet partem eius efficit, & motum in corde, nec altera alterius officio potest fungi, aut recte ei alterius officium tribui.

Sic necessaria lex est ad efficiendam contritionem, & ad terrendum, nec vere consolari conscientias potest, aut recte hoc ei tribui: Euangelium necessarium est ad efficiendam fidem, & ad consolandum, nec terret vnq;, aut recte hoc ei tribui potest.

DEPRAVATIO ET ANTI- THESIS.

Agricola Antinomus. Lex quidem necessaria est in foro, ad terrendos ibi malos, non autem in ecclesia, sed procul hinc ad coruos ableganda. Eius loco docendum est Euangelium, quod simul dum terret per violationem filij, ex eiusdem sacrificio & consolationem adfert: Sicq; solum utramq; partem salutaris poenitentiae efficit, & ad eam docendum est solum.

Professores & Scholastici VVittebergenses. Etsi lex docenda est, ad arguenda peccata & efficiendam contritionem, tamen non salutariter arguit, nec arguit quidem omnia peccata, vt incredulitatem & alia peccata in filium. Euangelium & ipsa haec peccata arguit, & salutariter arguit.

V. ARTICVLVS DE COENA Domini.

Augustana

AUGUSTANA CONFESSIO SE-
cundum authoris Lutheri interpreta-
tionem.

PANIS in coena ita est corpus Christi, ut cum pane,
in pane, sub pane, exhibeatur vere substantia cor-
poris Christi & virtus, ad saluandum quidem crea-
dentes, iudicandum vero seu perdendum non creden-
tes.

DEPRAVATIO ET
Antithesis.

CALVINVS. Panis in coena ita est corpus Chri-
sti, quod cum pane ibi exhibetur virtus corporis
Christi, vacuo substantia corporis Christi.

VI. ARTICVLVS DE
ADIAPHORIS.

Augustana confessio secundum authoris Lu-
theri interpretationem.

ADIAPHORA, quæ expressum Dei verbum &
mandatum non habent, in doctrina & in ceremo-
nijs, eoque libera sunt, naturam hanc suam exuunt
ad hostes, & fiunt necessaria: Ut cum hostes mani-
feste spectant ad oppressionem doctrinae, & impias suas
opinionem attexunt, tunc fides & confessio sita est etiam
in adiaphoris.

DEPRAVATIO ET
Antithesis.

B. Professores

PROFESSORES VVITEBERGENSES, LIPSI
CI INTERIM PATROCINATORES: Non
licet solum, sed necesse est etiam adiaphorizare ad hos
tes, in doctrina & in ceremonijs, pacis & concordiae cau
sa, hoc est, vitandae crucis Christi causa.

EPILOGVS.

Hl sunt articuli publice a nobis vsque dum contro
uerfi aduersus deprauatores. Suntq; eiusmodi, vt
qui separatim corrumpunt alios articulos, coniun
ctim labefactant totum corpus doctrinae Augustanae
Confessionis, & in aliud transformant. Ne quis igitur
dixerit nobis de linea veste, de ritibus adiaphoris. Tam
etsi inde orta quidem deprauatio est, pulchre iam suis
numeris & ponderibus aucta, & vt res, tempus ac pers
sonae ferunt, augenda deinceps magis, diabolo inuiden
te & insidiante diuino huic veritatis per Lutherum des
posito.

Nec logomachias etiam quis dixerit, aut cauillas
De rebus pugnamus (non etiam de personis) & ita de
rebus, vt ipsae inter se sententiarum oppositiones ac con
tradictiones dictis & scriptis varie sint expressae ac pro
ditae: Et vt ipsum de his nostrum hoc certamen suo iam lo
co positum sit, rerum testimonijs publice declaratum, ac
toti piorum ecclesiae commendatum, diciq; postulet
CERTAMEN de seruanda veritate August. Confessio
nis, aduersus deprauationes & falsas eius interpretatio
nes: Quicquid contra iudicauerint, dixerint, egerint tan
dem homines prophani, male religiosi, sapientes huius
mundi, scioli, prosopoliptae, amantes hominum plus
quam Dei, gloriam ab inuicem accipientes, & eam quae
solo Deo est, gloriam non quarentes.

Nec miretur quis facinus hoc tanq; insolens, tali loco,
calibus

salib. personis deprauationes esse ortas, vt inde iā sint,
tenebræ rursus, vnde lux orta fuit. An nō primus error
primus lapsus ex cœlo, & ex paradiso est? An non a
sanctis angelis & a sanctis hominibus? An nō ex Ieroso-
lyma, vnde exierūt sancti Prophetæ, exierunt & Pseudo-
prophetæ? Et EX VOBIS, ex vobis, inquit Apostolus,
exurgent viri, loquētes peruersa, vt abducant discipulos
post se Quid Aaron? An nō fuit magnus Dei propheta,
& os Moyfi, qui erat quidem ei in Deū, idq; a Deo? Idē
tamen ipse Aaron, destitutus Moyse Deo hoc suo, subitō
labitur, & fit author horrendi lapsus horrendæ idolo-
latriæ. Quid mirum ergo, si idem hoc nostræ huius
temporis Ierosolymæ Vuittebergæ, & nostro Aaroni
Philippo acciderit?

Ac satis habent gloriæ Vuitteberga & Philippus,
quando Vuittebergam Ierosolymæ, Philippum Aaroni
contulerimus. Sed mitto Vuittebergam, de Philippo
solum dico, quod quamdiu suum Moysem Lutherum
ducem habuit, multa præclare & salutariter in ecclesia fe-
cit. Eo mortuo versus est subito in aliud, & vt Aaron
suis Vituli, ita hic Adiaphorismi nobis author extitit,
non minoris idololatriæ coram Deo, quam quæ Aaroni
fuit, trahentis adhuc longam relam errorum & ido-
latriarum, addo & vltionum diuinarum, iuxta illud:
In die vltionis, visitabo & hoc peccatum ipsorum.

Iam vt Aaronis factus est similis labendo quoque
Philippus, ita toto ei ac intimo pectore optainus, simi-
lem Aaronis fieri resurgendo a lapsu, populumq; quem
induxit, reuocando itidem ab eodē lapsu. Sed eā ad rem
suo iterū Moyse Luthero forte opus haberet. Alioqui
scriptū est de lapsu Aarone, quod Dominus eū voluerit
extinguere. Et Balaā Propheta Dei fuit, sed lapsus postea
nūq; fuit reuersus. Absit hoc a nostro Aaronē charissimo et

B 2 obler

obseruandissimo extra vnum hoc peccatum, quo nimis
fit Aaroni hactenus dissimilis, lapsus in peccato ipse
manet, & inductos retinet, quæq; alia ex alijs textit, factus
etiam sui dissimilis.

Timeamus hinc vero singuli Deum, lapsis ex alio
tantis viris, ne nos illis multo inferiores labamur &
ipsi, aut lapsi saltem ne perseueremus in lapsu. Dictum
est enim palam omnibus. Qui stat, videat ne cadat. Et
vt toti populo minatur exitium Dominus lapso per Aa-
ronem, ita lapsis non agentibus poenitentiam omnibus
dicit Christus: Nisi poenitentiam egeritis, omnes peris-
bitis.

Quos etiam amplius officij in hoc ratio vocat,
vt cum Moyse deprecentur pro scelere populi, & ad poe-
nitentiam hortentur, illi multo iam quidem maximas
eius sedulo taciendi causas habent, vbi tota simul do-
ctrina periclitatur, ex lapsibus iura fiunt, ex humanis
opinionibus diuina oracula, ipsa denique, quod supra
est propositum, Augustana confessio in aliud vertitur,
quam quod est, & fuit.

Hic iam est tempus testari veritatem, clamare ple-
no ore, exaltare vt tubam vocem suam, & esse vere Clamantes.
Sic enim de Baptista dictum, Propheeta omnis
bus commune facit pijs & fidelibus ministris in ecclesia,
adeo vt quod maledictum aduersarij vehemens existis-
mant, nos hinc laudi nobis ducamus coram Deo & Ec-
clesia: Dicit Clamantes. Qui hoc dicit, alioqui testes
Christi & veritatis, nobiscum nolunt, viderint ne alte-
rum a Propheeta audiant. Muti canes, aut male fidi testes:
Nihil enim hic medium, nisi rerum illud magis delectet,
esse etiam falsos testes coram Deo & Ecclesia.

Et vt voce quidem non simus nos instructi valde
ad clamandum, vixq; cantillantes, Christus tamen etiam
ex Psalmo refert de cantillantibus pueris Hosanna pijs:
Ex

Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, des-
truxisti inimicum & victorem. Et iterum: Quod si hi
tacuerint, lapides clamabunt.

Atqui dum paruuli Hosanna cantillant, Christus
ad mortem accedit: Moritur, dum scissæ rupes & ipsæ
clamant, & sol obscuratus clamat extinctum quasi æter-
num Solem: Extinctione hac, qua militem Romanum
arcere se Pontifices credunt, vere attrahunt. Videas

nunc nunc, si quid nobis adumbrent etiam

ista, & vt multa inter nos fiunt,

ne quid simile attra-

hant etiam

am.

F I N I S

LUTHERVS IN GENESIN CAP. VI.
SVPER LOCVM.

Dixit Dominus, non iudicabit Spiritus meus in
homine perpetuo, quia Caro est.

SVMMMA hæc pœna est, quam hoc loco Dominus
per os sanctorum Patriarcharum minatur, quod non
sit iudicaturus amplius per Spiritum suum homines,
hoc est, quod cum frustra sit omnis doctrina, nolit post
hac Verbum suum hominibus dare,

HANC POENAM ETIAM NOSTRA
tempora Germaniæ adducunt. Videmus enim quam
festinet Satan, quam sit inquietus, & omnia tentet, quibus
verbum Dei potest impedire. Quantum Sectarum ex
citauit nobis viuentibus, & omni studio in id incumben
tibus, vt puritas doctrinæ retineatur? Quid futurum est
nobis mortuis? Profecto tota agmina Sacramentariorū,
Anabaptistarum, Antinomorum, Seruetianorū, Cam
panistarum, & aliorum Hæreticorum producet, qui nunc
victi puritate Verbi, & assiduitate piorum Doctorum,
latent, in omnes occasiones stabiliendorum suorum do
gmatum intenti.

ERGO qui verbum purum habent, discant id am
plexi, & pro eo agere Domino gratias, & quærant. Dos
minum dum potest inueniri.

ET PAVLO POST.

ONMIS prædicator seu verbi minister, est vir rixas
rum & iudicij, ac cogitur ex officio reprehendere
quicquid vitiosum est, non habita ratione vel personæ,
vel officij in auditoribus. Hoc cum Ieremias sedulo fas
cit,

est, non solum odium, sed etiam pericula grauissima sustinet. Mouetur igitur ipse quoque ad impatientiam, ut optet se nunquam esse natum.

Ego quoque si non singulariter confirmatus essem a Deo, iam dudum defatigatus & fractus essem ista pertinacia impoenitentis mundi. Ita enim contristant impium Spiritum sanctum in nobis, ut cum Ieremia optemus nonnunquam nihila nobis esse coeptum. Saepe igitur Deum oro, ut generationem nostram sinat nobiscum mori, propterea quod **NOBIS SVBLATIS PERICVLOSISSIMA TEMPORA SEQVENTVR.**

Hanc ob causam Elias quoque ab impio Rege Ahab vocatur conturbator Israel, quia uidelicet arguebat idolatriam, tyrannidem, libidines suorū temporū.

Nos quoque hodie habemur pro conturbatoribus Germaniae. Sed bonum signum est, cum homines nos damnant, & uocant rixarum Autores. Talis enim Spiritus Dei est, qui rixatur cum hominibus, eos arguit & damnat. Homines autem tales sunt, ut uelint doceri sibi placentia, sicut apud Mich. cap. 2. libere dicunt: Non stillabis supernos, Non enim comprehendet nos confusio, inquit Domus Iacob. Hoc posterius est uice rationis. Quia enim uidet se esse domum Iacob & populum Dei, ideo nolunt castigari, nolunt ad se pertinere poenas & miseras.

ITEM AD GALATAS CAP. I.

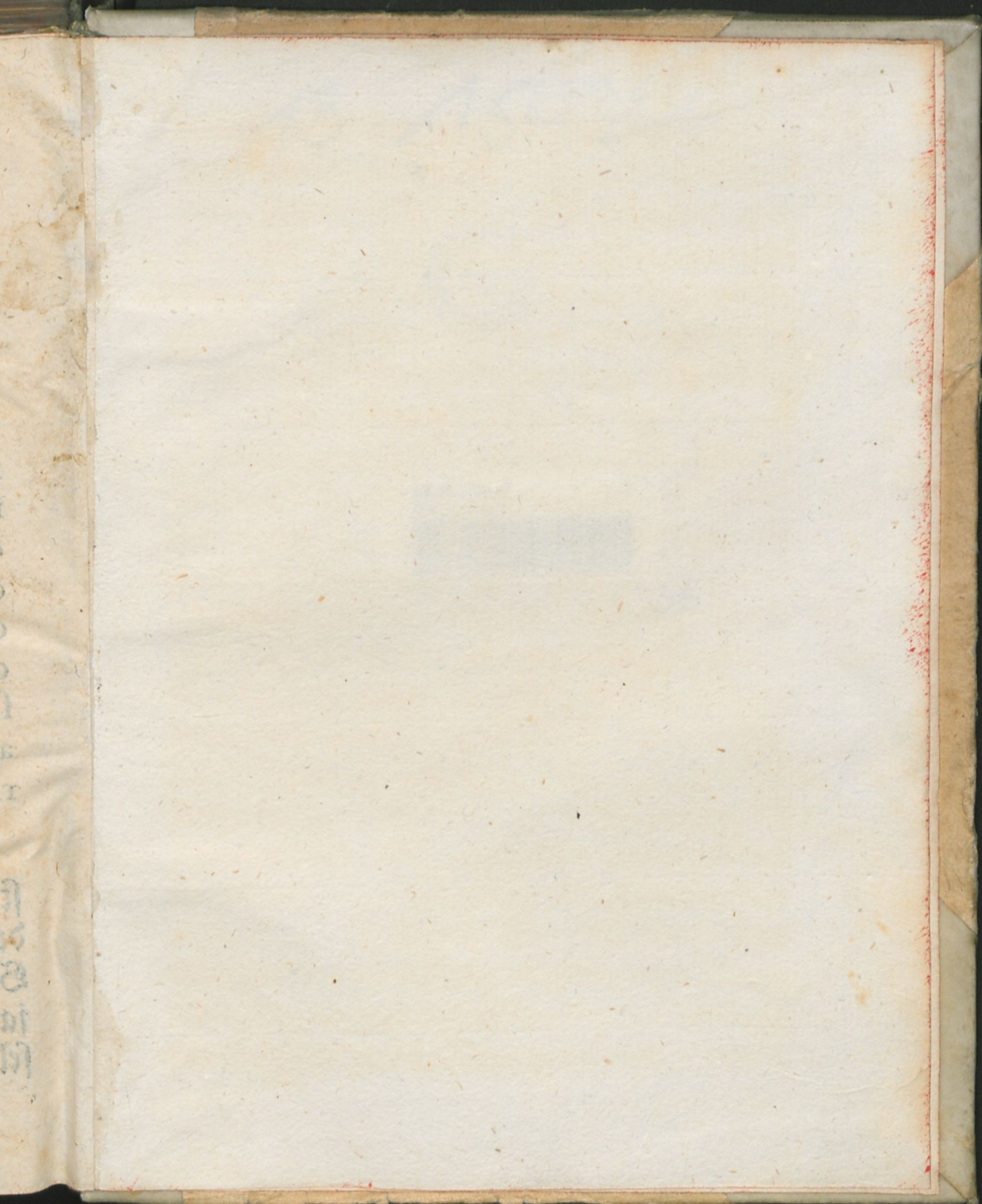
MULTI ex nobis, non solum ingrati sunt Deo pro enarrabili gratia, & obliuiscuntur purgationis (ut 2. Petri 1. dicitur) ueterum suorū delictorū & donatae gratiae. Sed rursus aperientes Diabolo fenestram, incipiunt **FASTIDIRE VERBUM, PLERIQUE DEPRAVANT ETIAM, AC NOVORVM ERRORVM AVTHORES SVNT:** Horum nouissima sunt. peiora prioribus.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some faint words like 'ITEM' and 'CAP' are visible.

ITEM AD CALATAS CAP. I

M
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. A large initial 'M' is prominent at the start of a line.

AB 154346

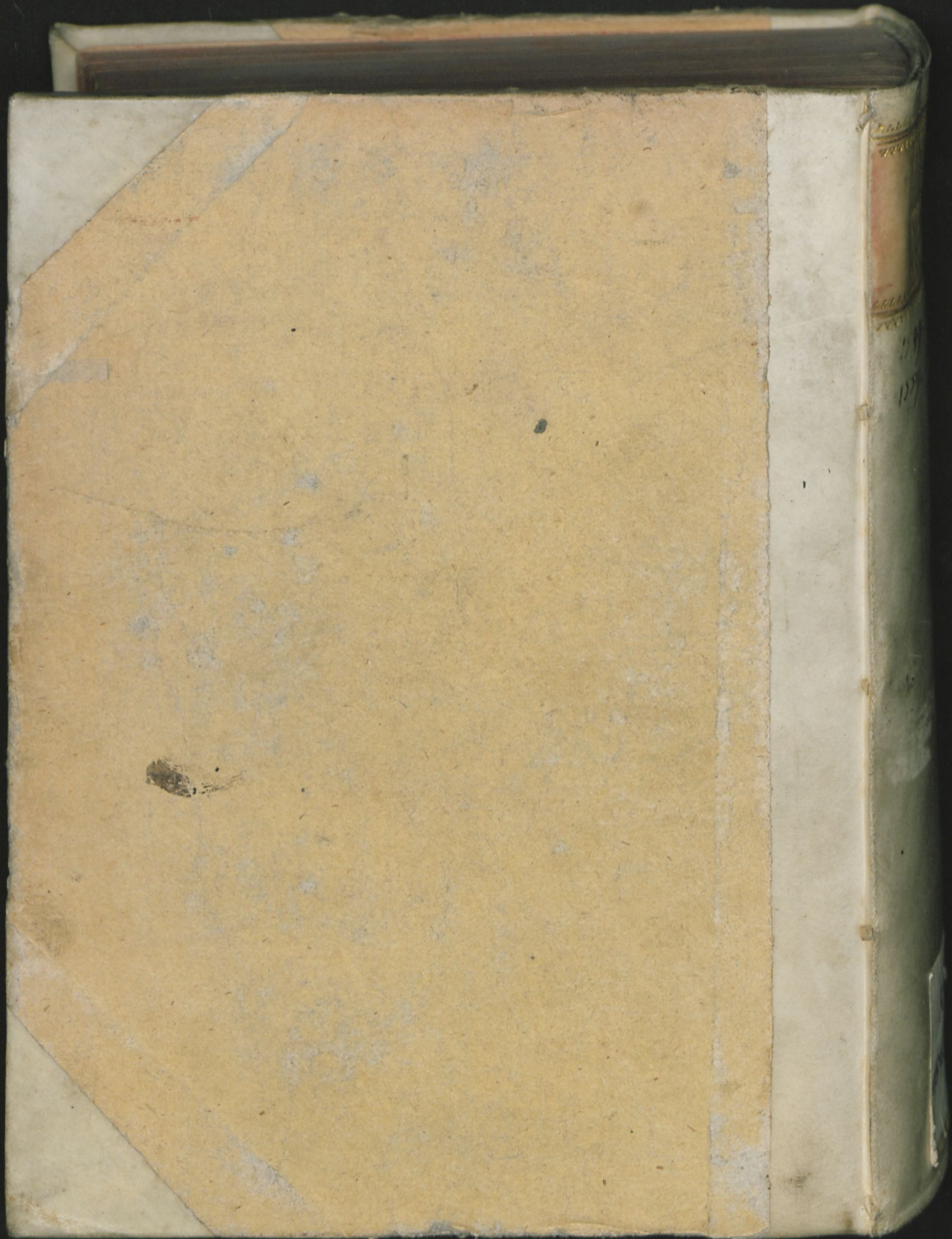
ULB Halle 3
003 937 402

Sb.

102.

THEMA DE PRA

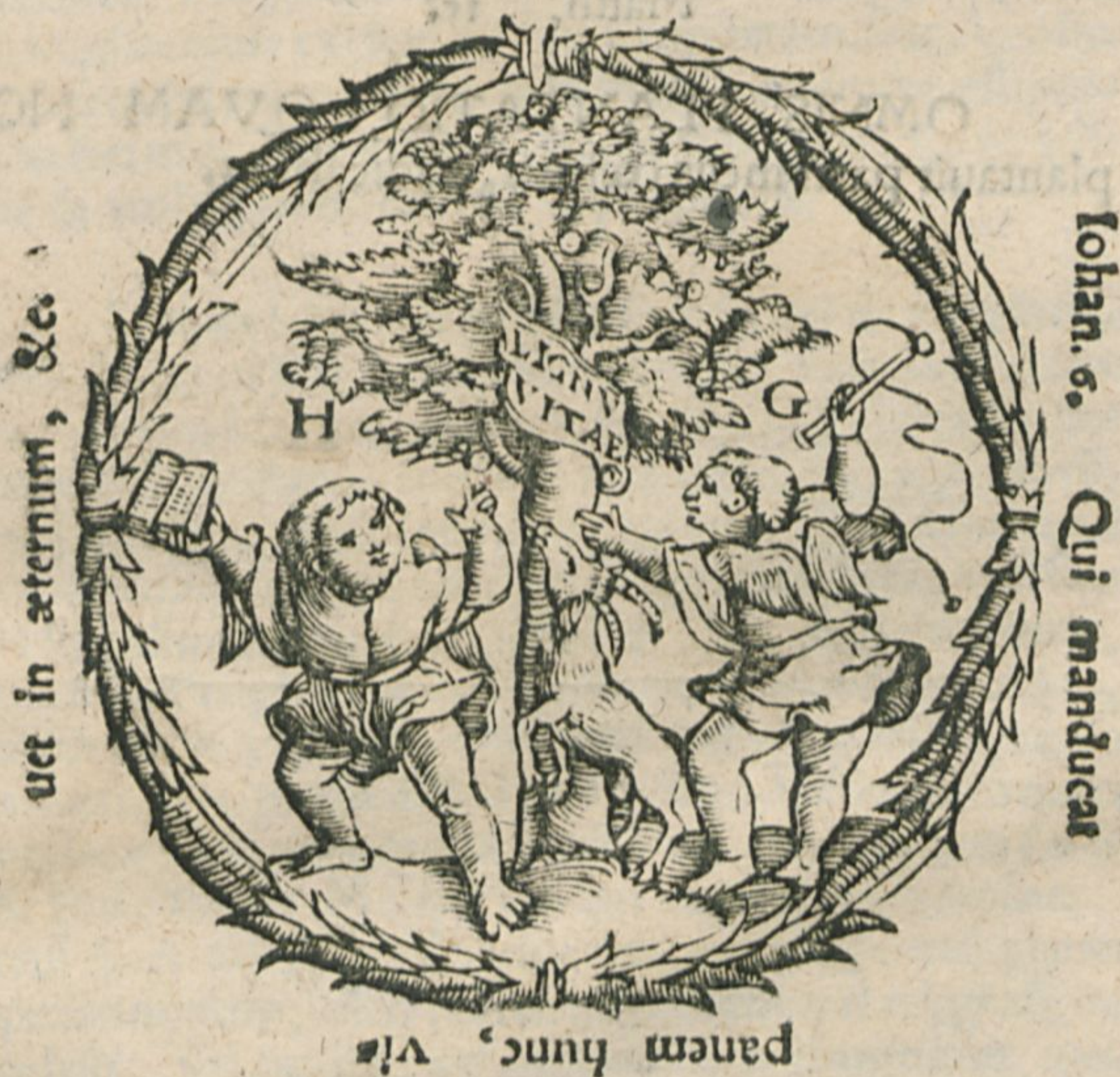
VATIONVM AVGVSTANAE

CONFSSIONIS, ET CON

certationum Nic. Galli, pro seruanda veris
rate eius Confessionis, aduersus des
prauationes.

Ela. 54.

Omne vas quod fictum est contra te, non diris
getur, & omnem linguam resistentem tibi, iudicio
iudicabis : Hæc est hæreditas seruorum Domini;

RATISPONAE EXCVDEBAT

Henricus Geisler. Anno 1. 5. 60.